

Pyjet në Kosovë – një pasuri që po zhduket

Marija Milenković, Jovana Jakovljević, Vesela Ćurković¹
Dhjetor 2016.

Heqje e përgjegjësisë: Përmbajtja e këtij publikimi nuk paraqet mendimin e Zyrës së Bashkimit Evropian në Kosovë. Informacionet dhe medimet në këtë raport janë përgjegjësi e InTER-it.

Hyrje

Duke qenë se pyjet e mbulojnë pothuajse gjysmën e territorit të Kosovës (47% të territorit të gjithmbarshëm²) ato përbëjnë potencial të jashtëzakonshëm për zhvillim ekonomik, në veçanti në vise rurale. Megjithatë, në zhvillimin e mëtejshëm në masë të madhe ndikon prerja e jashtëligjshme e pyjeve e cila viteve të fundit ka marrë hov. Pasojat e prerjes janë të dukshme edhe në rrafshin e mbrojtjes së mjedisit, i cili zakonisht gjindet në fund të listës së prioritetëve dhe tash po i kanoset çdo herë e më shumë degradimi.

Politikat në fushën e pylltarisë janë të lidhura ngushtë me sektorë tjerë, siç janë mjedisi, bujqësia, zhvillimi rural, industria, turizmi dhe punësimi. Kur është në pyetje mjedisi jetësor, menaxhimi i pyjeve kërkon qasje që bazohet në respektim të parimeve ekologjike, gjë që në praktikë nuk ndodhë në Kosovë.

Kjo analizë e shkurtër përbën një pasqyrë të gjendjes aktuale të pylltarisë në Kosovë, si dhe ndikimin e aktiviteteve të ndërlidhura me pyjet në mjedisin jetësor. Ajo gjithashtu analizon legjislacionin nga fusha e pylltarisë si dhe ndërlidhshmërinë e kësaj fushe me zhvillimin ekonomik.

Legjislacioni dhe institucionet

Ligji i parë për pyjet në Kosovë (2003/3), është përgatitur nga Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural (MBPZHR) për të rregulluar menaxhimin e pyjeve dhe tokave pyjore në posedim publik dhe privat, si dhe menaxhimin e

pyjeve në parqe nacionale. Ky ligj është ndryshuar dhe plotësuar dy herë deri tani. Në pajtim me rregullativën e BE-së, në vitin 2015 është përgatitur projektligji i ri për pyjet por ai ende nuk është miratuar nga na e Kuvendit. Përveç Ligjit për Pyjet, në fuqi janë edhe disa ligje tjera të cilat prekin fushën e pylltarisë.³

Legjislacioni në fushën e pylltarisë është ngushtë i lidhur edhe me legjislacionin nga fusha e mjedisit. Kësisoj, për shembull, Ligji për Pyjet qartëson se me pyjet në Kosovë do të menaxhohet në pajtim me parimet ekologjike të ruajtjes së biodiversitetit, të ndërmarrjes së masave preventive dhe sigurimit të zhvillimit të qëndrueshëm nga këndvështrimi ekologjik.

Përkrah legjislacionit primar, edhe legjislacionit sekondar i është kushtuar kujdes i duhur, andaj janë hartuar edhe dokumentet strategjike si Politika dhe strategjia e zhvillimit të sektorit të pylltarisë 2010-2020 dhe Plani i veprimit për implementimin e politikës dhe strategjisë 2010-2020, Strategjia dhe plani i veprimit për biodiversitetin 2011-2020. Përveç strategjive, MBPZHR së paku çdo dhjetë vite miraton plane afatgjata për menaxhimin e pyjeve publike. Sipas Ligjit për pyjet, në rast të shpalljes së një plani afatgjatë të pavlefshëm për shkak të ndryshimeve të shkaktuara nga zjarri, sëmundjet, stuhitë apo prerja e paligjshme, në funksion hyjnë planet vjetore. Planet vjetore (ekonomike të pylltarisë) të menaxhimit të pyjeve shfrytëzohen për çdo njësi ekonomike dhe për fusha të tëra pyjore. Kosova ka 84 njësi ekonomike, ndërsa 13 prej tyre i përkasin veriut të Kosovës.

¹ Marija Milenković, Jovana Jakovljević dhe Vesela Ćurković, që janë hulumtues të InTER - Instituti për Zhvillim Teritorial Ekonomik. Ju lutem dërgoni komentet te mmilenkovic@regionalnirazvoj.org.

² Gjendja e mjedisit në Kosovë 2015, Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, gjendet në http://www.ammk-rks.net/repository/docs/Serbisht_final.pdf, çasja e fundit 29 nëntor 2016.

³ Ligji për mbrojtjen nga katastrofat natyrore dhe të tjera Nr. 04/L-027; Ligji për Gjyëtinë Nr. 02/L-052; Ligji për Rregullimin e Tokave Nr. 04/L-040; Ligji për Mbrojtjen e Mjedisit Nr. 03/L-025; Ligji për Mbrojtjen e Natyrës Nr. 03/L-033; Ligji për Mbrojtjen nga Zjarri Nr. 02/L-51; Ligji për Materialet Fidanore Nr. 2004/13; Ligji për Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor Nr. 03/L-024; Ligji për Zonat e Posaçme të Mbrojtura Nr. 03/L-039

Falë ndihmës të cilën e ka ofruar FAO⁴ dhe qeveritë e disa shteteve, në Kosovë është ndërtuar struktura institucionale për mbrojtjen dhe shfrytëzimin e pyjeve. MBPZHR është institucioni përgjegjës për hartimin dhe zbatimin e politikave mbi pyjet e Kosovës. Pjesë integrale e MBPZHR është Departamenti për Pyjet, i cili është përgjegjës për hartimin e politikave, infrastrukturën ligjore dhe inspektionin. Agjencia e Pyjeve të Kosovës është organ i themeluar në vitin 2003 nën ombrellën e MBPZHR i cili menaxhon me tokat pyjore publike dhe private dhe me pyjet në parqe nacionale,⁵ ndërsa është përgjegjëse për zbatimin e ligjeve nga fusha e pylltarisë, lëshimin e lejeve për grumbullim të prodhimeve pyjore jodrusore, monitorimin e prerjes së pyjeve dhe zhvillimin e resurseve pyjore. Agjencia e Pyjeve ka gjashtë drejtori në 6 qytete të Kosovës (Prishtinë, Pejë, Mitrovicë, Prizren, Gjilan dhe Feriza). Në Pejë është themeluar edhe Instituti për Pylltari i cili kryen hulumtime nga kjo fushë. Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor (MMPH) gjithashtu luan rol të rëndësishëm në kuptim të menaxhimit të pyjeve. Në Agjencinë për Mbrojtjen e Mjedisit në Kosovë, e cila funksionon si pjesë e MMPH-së, ekziston departamenti për menaxhimin e parqeve nacionale⁶ në territorin e Kosovës, në pajtim me ligjet nga fusha e mjedisit.⁷

Nga viti 2010, sipas Ligjit për Vetëqeverisje Lokale (Nr. 03/L-040), komunat kanë edhe kompetenca të deleguara nga ana e Agjencisë e të cilat ndërlidhen me mbrojtjen e pyjeve dhe lëshimin e lejeve për prerjen e pyjeve publike dhe private.

Sistemi ligjor dhe institucional i Kosovës ende nuk zbatohet në komunat e veriut të Kosovës. Në komunat veriore punët në fushën e mbrojtjes dhe menaxhimit të pyjeve kryhen nga Ndërmarrja Pyjore "Ibar" në Leposaviq, e cila funksionon nën ombrellën e NP "Srbijashume" me qendër në Beograd. Në këtë ndërmarrje funksionon edhe drejtorja për pyje në Zubin Potok. Megjithatë, pas nënshkrimit të marrëveshjes së Brukselit është në rënie përkrahja nga baza në Beograd, duke qenë se kjo marrëveshje parasheh edhe integrimin e "Srbijashume" në sistemin e Kosovës.⁸ Agjencia e Pyjeve e Kosovës aktualisht punëson disa punëtorë në këto dy komuna të cilat punojnë në sistemin e Kosovës dhe kanë kompetenca për lëshimin e lejeve vetëm për prerjen e pyjeve private në këtë rajon.

4 Organizata për Ushqim dhe Bujqësi e Organizatës së Kombeve të Bashkuara

5 Menaxhimi i pyjeve në Parqe Nacionale është kompetencë e Ministrisë së Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, ndërsa sipas Ligjit për Pyjet, ajo është kompetencë e Agjencisë së Pyjeve të Kosovës, andaj paraqitet problem lidhur me konfliktin e kompetencave.

6 Nga tërë territori i mbuluar me pyje në Kosovë, parqet nacionale mbulojnë 25%.

7 Ligji për Mbrojtjen e Mjedisit Nr. 03/L-025, Ligji për Mbrojtjen e Natyrës Nr. 03/L-233, Ligji për Parkun nacional Mali i Sharrit Nr. 04/L-087, etj.

8 FAO në bashkëpunim me UNDP (Programi për Zhvillim i Organizatës së Kombeve të Bashkuara) është duke e implementuar një projekt që përbën pjesë të itnegrimit të NP Srbijashume në sistemin e Kosovës, në pajtim me marrëveshjen e Brukselit.

Gjendja aktuale në pylltari dhe ndikimi në mjedis

Në periudhën nga viti 2012 deri në vitin 2013, në Kosovë është kryer regjistrimi i pyjeve⁹ me qëllim të grumbullimit të të dhënave relevante të domosdoshme për zhvillim të sektorit të pylltarisë dhe vlerësimit të qëndrueshmërisë së menaxhimit të pyjeve. 47% të tërë territorit të Kosovës është i mbuluar me pyje, nga të cilat 62% janë në pronësi publike e 38% në atë private.¹⁰ Regjistrimi ka dëshmuar se pyjet në Kosovë paraqesin burimin kryesor të energjisë për ngrohje, si në vise rurale ashtu edhe në ato urbane (rreth 90% të popullatës i shfrytëzon drutë për ngrohje). Në anën tjetër, sipas studimit të kryer nga Qendra e RIT për energji dhe burime natyrore, në Kosovë çdo vit shpenzohen mes 2.4 dhe 2.9 milionë metra kub për ngrohje.¹¹ Sipas vlerësimeve të MBPZHR dhe Grupit Norvegjez për Pylltari, kjo përbën rreth 1.2 milionë metra kub më shumë se sa sasia që me ligj lejohet të prehet brenda një viti.¹² Për ta zvogëluar degradimin e pyjeve dhe ndikimin negativ të prerjes së pyjeve në mjedis, Qeveria e Kosovës stimulon importimin e masës drusore për ngrohje.

Është fakt se pyjet përbëjnë pasuri të madhe dhe lehtë të qasshme dhe që kërkesa për to është shumë më e lartë se sa oferta, gjë që ka ndikuar që pyjet të shndërrohen në shënjestër të veprimtarisë joligjore të popullatës lokale. Siç është theksuar edhe më sipër, menaxhimi me pyjet private dhe publike është rregulluar me Ligjin për Pyjet, i cili parasheh lëshimin e detyrueshëm të lejeve për prerjen e drujve nga ana e organit kompetent. Lëshimi i lejeve për prerje bëhet nga komunat, ndërsa e ashtuquajtura damkosje, respektivisht vulosje që identifikon prerjen e ligjshme është e domosdoshme për të kryer transportimin e druve. Sipas të dhënave të nxjerra nga regjistrimi i pyjeve, 93% të prerjes së pyjeve nuk bëhet në pajtim me dispozitat ligjore, nga të cilat 59% në pyjet shtetërore e 34% në ato private. Me fjalë tjera, vetëm 7% e prerjes së druve bëhet në pajtim me ligjin. Dëmet që i shkaktohen pyjeve dhe ekosistemit pyjor nga kjo janë të jashtëzakonshme. Degradimi i tokës pyjore, erozioni, zvogëlimi i emetimit të oksigjenit, shkatërrimi i biodiversitetit, rritja e rrezikut nga përmbytjet dhe zjarret pyjore janë vetëm disa nga pasojat kryesore të drejtpërdrejta të veprimtarisë njerëzore. Përveç faktorit njeri ekzistojnë edhe një sërë faktorësh tjerë që paraqesin shkaktarë të rrezikimit të pyjeve dhe tokës pyjore, posaçërisht sëmundjet, insektet dhe fatkeqësitë natyrore. Nga 481.000 ha të mbuluara me pyje në Kosovë, vlerësohet se të degraduara janë 165.469 ha, ndërsa humbjet e gjithmbarshme si pasojë e degradimit të tokës arrijnë 16.7 – 19.5 milionë euro.¹³

9 Regjistrimi i pyjeve ofron informata të besueshme mbi gjendjen, nivelin dhe zhvillimin e pyjeve, në bazë të vlerësimeve nga terreni.

10 Studimi "Regjistrimi Kombëtar i Pyjeve të Kosovës 2012", Prishtinë, 2013.

11 Studimi "Shfrytëzimi i energjisë në amvisëritë e Kosovës" është kryer edhe në komunat e veriut të Kosovës. Ai mund të gjendet në faqen: <http://bit.ly/1M4tPb0>

12 Bisedimet e BE: EUICC Diskuton mbi Rëndësinë e Mbrojtjes së Mjedisit të Kosovës, mund të gjendet në faqen: <http://bit.ly/2fwHVC3>

13 Analiza Mjedisore e Vendit, Banka Botërore, janar 2013.

Edhe pse me qëllim të harmonizimit me Acquis Communautaire të BE-së gjatë viteve të fundit janë nxjerrë një sërë ligjesh nga fusha e pylltarisë, mungojnë mekanizmat adekuatë për implementimin e tyre. Kapacitetet për zbatim të ligjeve janë limituar për shkak se mbrojtja nga eksploatimi i pyjeve varet nga shumë faktorë. Një nga faktorët kyçë konsiderohet fakti që nuk ekziston një bashkëpunim efikas mes institucioneve që merren me mbrojtjen e pyjeve dhe institucioneve tjera, posaçërisht me policinë dhe gjyqësorin. Kjo përbën problem të posaçëm në veriun e Kosovës ku prerja e tepruar e pyjeve nuk ndëshkohet në bazë të ligjit. Situata ndërlikohet edhe më tej kur kemi parash dualitetin e sistemit dhe ekzistimin e strukturave institucionale paralele të cilat nuk janë funksionale. Nëse prerja joligjore e druve në komunat në veri të Kosovës vërtetohet nga inspektorët e NP "Srbijashume", policia nuk del në terren dhe nuk shqipton kundërvajtje sepse nuk e njeh autoritetin e këtij institucioni brenda kuadrit të sistemit kosovar. Sa u përket inspektorëve të pyjeve të cilët funksionojnë nën sistemin kosovar, në pjesën jugore të Mitrovicës ekziston një njësi për inspektim e cila ka të drejtën formale ligjore për të ushtruar kompetencat edhe në veri, por ata shumë rrallë dalin në terren në komunat e veriut. Në bazë të Ligjit për Pyjet, për prerjen joligjore të pyjeve mund të shqiptohen gjoba deri në 25.000 euro, por janë të rralla rastet kur një politikë e tillë ndëshkimore është zbatuar jo vetëm në veri por edhe në pjesët tjera të Kosovës.

Kur është në pyetje përkrahja financiare, nga viti 2000 në zhvillimin e sektorit të pylltarisë janë investuar mjete të konsiderueshme që kanë përfshirë investime materiale, krijim të strukturës menaxhuese dhe organizative, formësimin e kornizës ligjore, përkrahjen në planifikim, ngritjen e kapaciteteve për implementim të ligjeve, krijimin e sistemit informativ, etj. Përveç FAOs, që ka ofruar përkrahjen më të madhe në hartimin e ligjeve dhe akteve nënligjore në pajtim me Acquis Communautaire të BE-së, ky sektor ka gëzuar edhe përkrahjen e donatorëve tjerë, siç janë SIDA, BE, GIZ, UNDP, USAID, Qeveritë e Holandës dhe Finlandës dhe Grupit Norvegjez për Pylltari, si dhe shumë të tjerëve. Vlerësohet se deri tani në këtë sektor janë investuar rreth 13.7 milionë euro.¹⁴ Por, donatorët nuk kanë vepruar në ndonjë nivel të theksuar në veri të Kosovës, para së gjithash për shkak të dualitetit të sistemit. Investimet kanë qenë të mundshme vetëm përmes komunave, asociacioneve apo shoqatave, por përveç realizimit të disa projekteve të pyllëzimit, nuk janë implementuar projekte më të mëdha të cilat do të kontribuonin në nivel më të theksuar në përmirësimin e gjendjes së pyjeve.

Ligji për Pyjet i vitit 2003 parashihte krijimin e Fondit për ripërtirjen e pyjeve nën ombrellën e MBPZHR, e me qëllim të mundësimit të investimeve dhe inkurajimit të investitorëve për investime në sektorin e pylltarisë. Megjithatë, Ligji për menaxhimin e financave publike dhe përgjegjësitë Nr. 03/L-048 parasheh kushte të veçanta kur bëhet fjalë për krijimin e një fondi të veçantë brenda MBPZHR, si organ i pavarur. Mjetet nga buxheti qendror

14 Programi kombëtar për implementimin e Marrëveshjes së Stabilizim-Asociimit, mars 2016.

që ndahen për departamentin e pylltarisë janë relativisht modeste (10% të buxhetit të gjithmbarshëm të MBPZHR¹⁵), prandaj për të përkrahur sektorin e pylltarisë, Qeveria e Kosovës ndanë edhe një pjesë të mjeteve të grumbulluara nga shitja e pyjeve publike dhe taksat. Megjithatë, nuk ka dyshim se janë të nevojshme investime më të theksuara për të përmirësuar nivelin e mbrojtjes së pyjeve dhe mjedisit jetësor në pyje, me çka do t'i kontribuohet edhe zhvillimit socioekonomik të Kosovës.

Pylltaria në Kosovë – potenciali për zhvillim ekonomik?

Pylltaria dhe industria e drurit përbëjnë element të rëndësishëm të ekonomisë në Kosovë dhe me menaxhim adekuat do të përbëjnë potencial të jashtëzakonshëm për zhvillim. Vlera e gjithmbarshme e pasurisë pyjore vlerësohet në 50-75 milionë euro dhe kontribuon në BPV-në e vendit me 1.8-2.6%.¹⁶ Është fakt se përfitimet ekonomike të cilat sigurohen me shitjen e masave drusore kanë si rrjedhojë rritjen e shfrytëzimit të pyjeve dhe tokës pyjore. Sipas të dhënave nga regjistrimi, vlerësohet se çdo vit prehen rreth 1,6 milionë m³ dru, nga të cilat pjesa më e madhe prehen në mënyrë joligjore. Gjithashtu, vlerësohet se të ardhurat nga shitja e pyjeve ligjërish të prera do të mund të rriteshin nga 1.5 milionë euro në 8 milionë euro, nëse të gjitha pyjet do të menaxhoheshin në mënyrë adekuate.¹⁷ Megjithatë, një nga shtytësit kryesorë të prerjes joligjore të pyjeve është statusi i keq ekonomik i popullatës, në veçanti në viset rurale. Norma e papunësisë në Kosovë është mes më të lartave në Evropë dhe shënon 32,9%.¹⁸ Mbulueshmëria e mirë me pyje, qasja e lehtë, kontrollet e dobëta inspektuese, mungesa e burimeve njerëzore dhe ekspertizës, si dhe mosfunksionimi i sistemit të drejtësisë e bëjnë pylltarinë më joshëse për veprimtari joligjore. Kjo është në veçanti karakteristike e viseve rurale, ku popullata tradicionalisht siguron të hyra duke u marrë me bujqësi dhe veprimtari të ndërlidhur me prerjen e pyjeve.

Nëse e analizojmë veriun e Kosovës, komunat Zubin Potok dhe Leposaviq janë jashtëzakonisht të pasura me pyje (mbulueshmëria 67%, respektivisht 40%), prandaj edhe ekziston potencial i madh për eksploatim ekonomik të këtij resursi. Megjithatë, duke qenë se sistemi i menaxhimit të pyjeve pothuajse nuk ekziston fare, edhe në sistemin e Kosovës edhe në atë të Serbisë pyjet prehen dhe shkatërrohen në mënyrë të pakontrolluar.¹⁹

Për shkak të shpenzimeve të larta doganore, masa drusore nga veriun e Kosovës kryesisht transportohet me kanale ilegale deri tek tregjet në Serbi, ndërsa transporti në vise tjera të Kosovës kryhet vetëm në rastet kur për prerjen dhe transportin e druve janë dhënë lejet

15 Buxheti i MBPZHR në vitin 2016 arrin rreth 57 milionë euro.

16 Strategjia për mbrojtjen e mjedisit 2011-2020

17 Prerja ilegale e druve në Kosovë (nën Rezolutën 1244/1999), STUDIMI FAKT MBLEDHËS, dhjetor 2009

18 Agjencia për Statistika e Kosovës

19 Vlerësohet se në këtë pjesë 75% e prerjes së pyjeve nuk bëhet në pajtim me ligjin. Burimi: Intervista me Zëvendës-drejtorin Teknik të Ekonomisë Pyjore Ibar nga Leposaviqi

përkatëse nga punëtorët komunalë që punojnë nën Agjencinë e Pyjeve. Procedurat administrative doganore dhe të tjera, mes tjerash, kanë ndikuar në ndërprerjen e punës së fabrikës së mobilieve “Simp” në Zubin Potok, si rrjedhojë e së cilës mbi 120 punëtorë kanë mbetur pa punë. Duhet të theksohet se kjo fabrikë ka eksportuar 70% të prodhimit të vet, kryesisht në shtete të Skandinavisë, ndërsa prodhimtaria është varur nga importi i lëndës së parë.²⁰ Me vendosjen e detyrimeve doganore, shpenzimet e prodhimit të mobilieve janë ngritur dukshëm, gjë që ka ndikuar në konkurrueshmërinë e produkteve.

Pyjet gjithashtu përbëjnë potencial për zhvillim rural dhe zhvillim të turizmit. Përkrah masës drusore në pyje, ekziston edhe një potencial i jashtëzakonshëm ekonomik për grumbullim të bimëve mjekësore dhe produkteve ushqimore në pyje. Përveç kësaj, pyjet paraqesin një resurs ekologjik të rëndësishëm sepse mbrojnë burimet e ujit të pijes, mbrojnë nga baticat dhe rrëshqitja e dheut, mbrojnë pasurinë e florës dhe faunës dhe prodhojnë ajër të pastër. Për këto arsye, eksploatimi efikas i pyjeve përbën një nga prioritetet kryesore të fuqizimit ekonomik të Kosovës.

Konkluzione

Prerja ilegale e pyjeve në Kosovë është duke u zhvilluar çdo herë e më shumë dhe aktualisht paraqet sfidën më të madhe në fushën e pylltarisë, me të cilën përballen autoritetet lokale dhe qendrore. Të gjitha përpjekjet e deritanishme për të vendosur baraspeshë mes realizimit të përfitimeve ekonomike dhe nevojës për ruajtje të resurseve natyrore të pyjeve kanë dështuar. Situata në terren qartë dëshmon se është e domosdoshme që të kontrollohet prerja e pyjeve, në mënyrë që ato të mund të eksploatohen në pajtim me parimet e zhvillimit të qëndrueshëm. Si rrjedhojë, është e domosdoshme që të ndërmerren hapa shtesë për zbatimin e akteve ligjore dhe nënligjore, si dhe dokumenteve strategjike.

20 Resurset lokale drusore nuk kanë arritur të plotësojnë më shumë se 30% të kërkesës së fabrikës së mobilieve “Simp”.

Edhe pse për zhvillimin e sektorit të pylltarisë viteve të fundit komuniteti ndërkombëtar ka investuar mjete të konsiderueshme, në veçanti në domenin e krijimit të kornizës institucionale dhe legjislativë në pajtim me rrjedhat ligjore të Bashkimit Evropian, janë të domosdoshme investime të mëtejme nëse mëtohet përmirësimi i gjendjes aktuale. Përveç përkrahjes financiare, e rëndësishme kyçe është krijimi dhe forcimi i mëtejme i bashkëpunimit mes institucioneve relevante i cili aktualisht është në nivel mjaft të ulët, në veçanti në veri të Kosovës.

Zgjidhja e problemeve në fushën e pylltarisë dhe mjedisit jetësor gjithsesi kërkon funksionim më efikas të tërë sistemit. Parashtrohet pyetja se edhe sa gjatë do të vuajë mjedisi si pasojë e moskoordinimit të personave përgjegjës për mbrojtjen e tij? Është e evidente që tejkalimi i problemeve të cekura në këtë dokument mund të bëhet duke investuar më shumë kohë dhe mund nga personat përgjegjës, por nga ta kërkohet të vepohet urgjentisht nëse duam të parandalojmë shkatërrimin e mëtejme të mjedisit tonë.

Rekomandime

- Të forcohen mekanizmat për zbatim më efikas të politikave në fushën e pylltarisë në nivel qendror dhe lokal në Kosovë;
- Të reformohet NP “Srbijashume” dhe të formohen shërbime efikase të inspektionit për mbrojtjen dhe menaxhimin e pyjeve në veri të Kosovës;
- Të shtohen investimet në sektorin e pylltarisë në veri të Kosovës;
- Të punohet në forcimin ekonomik të popullatës në vise rurale për të ulur nivelin e eksploatimit të pyjeve nga ta;
- Të ngritet vetëdija lidhur me domosdoshmërinë e mbrojtjes së pyjeve dhe rëndësinë e tyre për zhvillim të qëndrueshëm dhe mbrojtje të mjedisit.

InTER - Instituti për Zhvillim Teritorial Ekonomik - është një think tank i pavarur jo qeveritarë me mision të promovimit dhe përparimit të zhvillimit territorial shoqëro-ekonomik në Ballkanin Perëndimorë.

Qyteti Verior, Çika Jovina pn, Mitrovicë Veriore
office@regionalnirazvoj.org • www.regionalnirazvoj.org

Projektin të cilin e financon BE-ja e udhëheqë zyra e Bashkimit Evropian në Kosovë.

Zbaton:

